

Het strand van Samoa.

Foto's Emile Luider

Robert Louis Stevenson woonde niet lang op Samoa. De geestelijk vader van Dr. Jekyll en Mr. Hyde stierf 4,5 jaar nadat hij zich er had gevestigd. De bewoners zijn hem niet vergeten. Door **Hans Bouman**

Reizen

Vanuit Europa gaan geen rechtstreekse vluchten naar Samoa. In de praktijk is een bezoek aan Samoa het handigst te combineren met een reis naar Nieuw-Zeeland. Air New Zealand vliegt (in combinatie met KLM) dagelijks op Auckland (via zowel Los Angeles als Hongkong), vanwaar eveneens vrijwel dagelijks op Apia wordt gevlogen. Retourtarief Amsterdam-Apia (via Auckland) vanaf ca. € 1535. airnewzealand.com. Een andere optie is Samoa combineren met het beter bereikbare Fiji, bijvoorbeeld met KLM naar Los Angeles en vandaar met Air Pacific naar Fiji en vervolgens Samoa. Ook naar Fiji vliegen via Hongkong (Cathay Pacific) is een mogelijkheid. Touroperator Pacific Island Travel is specialist op het gebied van reizen naar Samoa en andere eilanden in het Stille Zuidzeegebied www.pacificislandtravel.nl.

Accommodatie

Hoewel het toerisme op Samoa, vergeleken met Hawaï, Tahiti en Fiji, nog in de kinderschoenen staat, staan op het hoofdeiland Upolu (en in mindere mate op het tweede eiland, Savai) comfortabele resorthotels. Beach fales bieden budgetaccommodatie voor prijzen vanaf ongeveer € 15. Het beroemdste hotel van Samoa is Aggie Grey's in Apia. De oprichtster maakte haar fortuin door tijdens WOII hot dogs en hamburgers te verkopen aan Amerikaanse soldaten. Haar kleindochter runt nu het hotel (2-pk v.a. ca. € 100).

Robert Louis Stevenson Museum

bevindt zich ongeveer vier kilometer ten zuiden van Apia. Taxi ca. € 2. Openingstijden: ma-vr 9.00-16.00, za 9.00-12.00, toegang ca. € 4. www.rlsmuseum.com. De wandelroute Mount Vaea op begint vlak bij het museum. Beste wandeltijd is vroeg in de ochtend. Goede wandelschoenen en een flesje water worden aanbevolen.

Het eiland van de verteller

De hoofdsteden in de Stille Zuidzee geven altijd een verkeerde indruk. Tenminste, wanneer je de Pacificische eilanden wilt associëren met vitaliteit, schoonheid en zuiverheid. Apia, de dorpse hoofdstad van Samoa, is geen uitzondering. De houten huizen zijn er verveloos, de straten slecht onderhouden, de sfeer landerig. In de stoffige overdekte markt liggen de kooplui languit naast hun waar. Sommigen moet je eerst wakker schudden voor je iets kunt kopen.

Dit is het meest traditionele van de Polynesische eilanden, beroemd geworden door de geschriften van Robert Louis Stevenson (1850-1894), die er zo verliefd op werd dat hij zich er, na vele rusteloze omzwervingen, besloot te vestigen.

Je moet, wandelend door de straten van Apia, een onverstoort romantisch zijn om de geest van Stevenson te zien voortleven op Samoa. Hij ontbreekt zelfs op het meest banale niveau. Er is geen Stevenson Boulevard, zoals in California. Geen Dr Jekyll & Mr Hyde Pub, zoals in Edinburg of New York. Geen toeristische organisatie met Treasure Island in de naam, zoals bijna overal waar zee en tropen samenkomen.

Er is één symbolisch lichtpuntje: aan de rand van het stadje bevindt zich het Tusitala Hotel, de plek waar ik mijn eerste nacht op Samoa verblijf. 'Tusitala' betekent 'verhalenverteller' en was de bijnaam die de Samoanen aan Stevenson gaven. Omdat ze zijn echte achternaam onuitsprekbaar vonden.

Wie de geest van Stevenson — en die van Samoa zelf — wil ervaren, moet Apia uit. Oostwaarts, westwaarts, zuidwaarts, alles is goed. Een autorit het ei-

land rond is in een dag te doen. Al na een paar kilometer oostwaarts is de sfeer totaal veranderd. Ineens zijn er bountystanden, dragen de mensen *la-valava's* (traditionele lendedoeken) en zie je overal traditionele *fales*. Vroeger werden deze uit boomstammen en palmladeren vervaardigde open gebouwtjes gebruikt als woningen. Tegenwoordig wonen de Samoanen in westers ogende optrekken, met deuren en ramen erin. De *fales* fungeren nu als opslagplaats, keuken, vergaderzaal, atelierruimte of plek om gezamenlijk het avondgebed te bidden.

Terwijl we verder rijden over het eiland zien we niet alleen sporen van de Samoaanse cultuur, maar wordt ook duidelijk hoezeer de natuur hier van tijd tot tijd huishoudt. Samoa ligt in de beruchte Pacificische cyclonengordel en wordt tussen november en maart geregeld getroffen door verwoestende werelvestormen. Incidenteler richten aardbevingen en tsunami's schade aan. Als we Fagaloa Bay passeren, zien we de gevolgen van de tsunami van 29 september 2009, die niet alleen veel houten bouwsels vernielde, maar ook de kerk van steen.

Het natuurgeweld, eind negentiende eeuw nog verwoestender dan nu, weerhield Robert Louis Stevenson er niet van verliefd te worden op Samoa. Hij had zijn redenen. In de opening van zijn boek *In the South Seas* vertelt hij hoe zijn gezondheid al tien jaar steeds verder achteruit ging, toen iemand hem suggereerde dat hij misschien baat zou hebben bij het Stille Zuidzeeklimaat.

Na uitvoerige omzwervingen langs diverse eilanden, besloot hij zich in 1899 op Samoa te vestigen. Niet alleen omdat hij de Samoanen de waardigste

Zuidzeebewoners vond die hij had ontmoet — 'God's best, his sweetest work' — maar ook omdat het eiland een min of meer betrouwbare postservice kende. En dat was voor een auteur die romans in feuilletonvorm schreef voor tijdschriften, thuis in Schotland, niet onbelangrijk.

Stevenson, sinds enkele jaren tamelijk vermogend dankzij het succes van *The Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde*, kocht een stuk grond van 127 hectare, inclusief de 1300 meter hoge Mount Vaea, een aantal kilometer buiten Apia. Hij liet er een plantage aanleggen die vooral door zijn Amerikaanse echtgenote Fanny werd gedreven. Het landhuis dat hij vervolgens liet bouwen, Vailima genaamd, was het grootste dat Samoa tot dat moment had gekend. Hij bleef er wonen tot zijn dood, slechts vierenhalf jaar later. Gedurende die ja-

'Tusitala' was de bijnaam die de Samoanen aan Stevenson gaven

ren was Vailima het kloppend hart van de kleine expat-gemeenschap die Samoa kende, en die door de Stevensons werd vergast op exotische zaken als Nieuw-Zeelandse oesters, rode Bordeaux en vintage Madeira.

Nadat Stevenson was gestorven en Fanny was teruggekeerd naar de VS, had Vailima verschillende bestemmingen. Onder anderen de Duitse gouverneur, de Nieuw-Zeelandse hoge commissaris en het Samoaanse staatshoofd woonden er. Toen het in 1990 en 1991 ernstig door cyclonen was beschadigd, besloot de overheid er een aan Stevenson gewijd museum in te vestigen.

'We hebben niet alle originelen', geeft gids Nigel eerlijk toe. 'Verschillende meubels zijn kopieën, gemaakt op basis van foto's. De meeste originelen bevinden zich in het Stevenson Museum in San Francisco. We hebben niet geprobeerd ze terug te krijgen. Het klimaat hier zou te schadelijk voor ze zijn.'

Op het hoofdeiland Upolu.

Hij voert ons mee door het landhuis, toont de twee schouwen die Stevenson liet aanleggen om zich thuis te voelen. 'De eerste en enige van het eiland', aldus Nigel. 'We hebben hier meer behoefte aan aircó dan aan kachels.' We betreden Stevensons slaapkamer. Hier schreef hij zijn boeken, meestal in bed, met behulp van een soort schrijfpbankje. Fanny en hij hadden elk hun eigen slaapkamer en communiceerden via een luikje in de muur. Het bevestigt het beeld dat de tien jaar oudere Amerikaanse meer een moederfiguur dan een minnares was voor de schrijver.

'En een verpleegster natuurlijk', vult Nigel aan, terwijl hij op een rijk gevulde medicijnkast wijst. 'Allemaal over de uiterste gebruiksdatum.' Hij grinnikt. 'Sommigen zeggen dat Tusitala tbc had, anderen spreken over astma. Wij in het museum houden het op longproblemen. Hij was al vanaf zijn zesde ziekelijk. Als hij tbc had gehad, was hij vermoedelijk al veel eerder gestorven, al kan het zijn dat hij die ziekte er later bij heeft gekregen.'

Vast staat dat de schrijver op 3 december 1894 tussen zeven en acht uur 's avonds, terwijl hij Fanny hielp met het avondeten, stierf aan een hersenbloeding. Hij was 44 jaar oud, vertelt de gids. 'Nog dezelfde avond, het was al donker, begonnen mensen een pad te kappen. Ze wisten dat Tusitala graag op de top van Mount Vaea begraven wilde worden. Met zijn laarzen aan, om precies te zijn. De Samoanen hielden erg veel van Tusitala, omdat hij ons als gelijken behandelde. Dus werkten ze zich

graag voor hem in het zweet. Het kappen ging de hele nacht door, zodat hij de volgende dag kon worden begraven.'

Aan het eind van de middag maak ik de wandeling. Er zijn twee routes: naar rechts voert een korte maar heftige van 35 minuten, naar links een lange, wat gemakkelijkere van een uur. Boudewijn Büch nam in zijn televisieprogramma ooit de lange route. De korte betekende volgens hem een hartinfarct. Ik sla rechtsaf en krijg onderweg een snel toenemend respect voor de Samoanen met hun kapmessen. Het pad is glad en soms vervaarlijk steil, de luchtvochtigheid hoog. En hoewel het tegen zessen loopt, is de temperatuur nog steeds boven dertig graden.

Onderweg word ik enkele malen gepasseerd door Samoanen die zich joggend een weg naar boven banen. Voor sommige mensen is dit kennelijk een lekker stukje fitness aan het eind van de dag. Als ik boven kom aangestrompeld — na precies 35 minuten, dat wel — ben ik buiten adem en doorweekt. Een van de fitnessers is bezig rondjes rond Stevensons witgepleisterde graf te rennen. Een ander doet stretch- en opdruk-oefeningen.

Ik zijk neer op het beton en lees de beroemde, door Stevenson zelf geschreven epitaaf. *Home is the sailor, home from the sea / And the hunter home from the hill*, eindigt de tekst. Bijna net zo mooi als het Polynesische gezegde dat de schrijver graag mocht citeren: 'Koraal groeit aan, palmen groeien uit, maar de mens verdwijnt.'

Polynesië, Samoa

